

A 137

02260

Vp-28 Danwicks

Kaspian (EX A) (Ref. mat.)

Småtryck

Lindman, S. J.

Danwicks Mystrier.

Strödda iakttagelser och inträff under en tvåårig
vistelse å Danwicks hospital.

Motto: Hvar och en som olofligen, genom
inspärrende eller fängslande, eller annor-
ledes beröfvar någon friheten, dömes till
straffarbete i högst fyra år, eller, der om-
ständigheterna äro synnerligen mildbrande,
till fängelsestraff. Har genom sådant brott
friheten varit öfver år och dag någon be-
röfvad, eller har den, mot hvilken brottet
begicks, lidit svår misshandel, medan han
inspärrad war, då skall han till straffarbete
i högst sex år dömas.

Strafflagens kap. 15. § 9.

Svenska lagens högste väktare,

Rättshäus högste wårdare och

Den medborgerliga frihetens walde beskyddare

wärduadsfullt tillagnade

af

En swenskt medborgare.

Pris 25 öre

Danwikens Mysterier.

Strödda iakttagelser och intryck under en tvåårig
vistelse å Danwikens hospital.

N o t t o: Swär och en som oföfligen, genom
inspärrende eller fängslande, eller annor-
ledes beröfvar någon friheten, dömes till
straffarbete i högst fyra år, eller, der om-
ständigheterna äro synnerligen mildbrande,
till fängelsestraff. Har genom sådant brott
friheten varit öfver år och dag någon be-
röfvad, eller har den, mot hvilken brottet
begids, lidit swår mishandel, medan han
inspärred war, då skall han till straffarbete
i högst sex år dömas.

Strafflagens kap. 15. § 9.

Svenska lagens högste wäktare,

Rättwisans högste wårdare och

Den medborgerliga frihetens walde beskyddare

wörduadsfullt tillegnade

af

En swenskt medborgare. =

Linman, C. J.

Danwicens hospital.

Här är icke meningen att skrifa hospitalets historia. Det skulle blifwa dystra och allt för widlyftiga skildringar af detta dårhus, der man känner konsten att utan läsarefoloportörers "gudliga" tillhjelp hos stadens sinnesswaga personer utsläda den sista slämtande gnistan af förnuftets ljus.

Samtidigt med hospital blef Danwiken ett slags "asyl" för brottslingar, sjuka och reconvalescenter. Derpå blef det en "inrättning" för s. k. hederligt folk, som inte betalade för sig, således ett slags fattighus. Samma disciplin, som under hospitaltiden, tillämpades äfwen då, och prygelstraffet fortfor att under en rå och brutal föreståndare — en affledad underofficer — wara favoritssystemet.

"Patienterna", som de ännu kallades, woro rättslösa fångar.

Slutligen blef denna anstalt för en del år sedan beständ till en tillflyktsort för endast "betalande" personer af båda könen. Här skulle ålderstigna och swaga människoindivider i frid och lugn tillbringa återstoden af sitt lif, och detta under "öm och omsorgsfull" wård af "kärleksfulla" själar. Det är detta Danwiken, jag will egna några rader, der — för att tala i den nuwarande inspektorens salwelsefulla stil — tröstens och hugswalelsens både fysiska och andliga balsam skulle tillflyta de "lyckliga patienterna" ur en aldrig finande källa.

Det war på wären 187 — som ödet förde mig in i detta ålderdomens och swaghetens "paradis". Då jag inträdde, stötte jag först på portwatten, en riktig cerberus, som ingaf mig allt annat än sympati. Det föreföll mig som stängdes tibens port bakom mig. En dystur aning genomslög mig, och jag kände lifsom släkten af andlig tillintetgörrelse.

Jag wandrade vidare, förständ, ehuru smett af den nedgående solens strålar, och mötte en herre med temligen

trivial fysionomi. Han presenterade sig som stället ordningsman och förde mig genast upp till en stor sal, mitt blifvande hemvist. Salen inneslöt likasom flera andra dylika i en ofantlig kasernlik byggnad. Denna sal var liksom de öfriga indelad i afplankade bås, hvardera försedt med två sängar, två stolar och två små bord samt affedt för twenne personer. Tillammans inrymde salen sammanräknadt 22 "patienter". Det oaktadt var ventilationen temligen god. Jag synade min oflanderligt snygga säng, förtärde en portion gröt och hörde dunkelt och nästan själsfrånvarande sorlet af röster, som hwistande, tishande och tashande efter all förmodan syselsatte sig med min ringa person, hwilken wid inträdet blifwit wederbörkligen mönstrad af nyfilna blickar. Trött både till kropp och själ, lade jag mig till hvila. Efter några timmar tillbragta i en slags dwala insomnade jag ändtligen, omgydd af otroliga och långt ifrån behagliga drömmar. Anstalten hade redan wid första anblicken gjort på mig ett allt annat än lifwande och uppmuntrande intryck.

De följande dagarne använde jag till att orientera mig i mitt nya hem. Först will jag tala om bespisningen. Frukost bestod man icke. Kl. 12 urdelades middagsmaten, bestående af en liten portion urkoladt, trådigt och tanigt kött med potatis, derefter soppa. Ytterst sällan bjöds i stället fisk och en soppa, som skulle föreställa safsoppa. Om aftonen lemnades en portion gröt med mjölk. Defutom erhöil hwarje patient en och en half kaka mjukt rågröd hwarje dag och hwarje lördag en llic icke särdeles färst smör till användande efter behag. Köttet kokades dagen före serveringsdagen och uppvärmdes dagen derpå. Swad köttet förlorar winner soppan derigenom i kraft. Man behöfwer juft icke wara fysilog för att inse, att kosten både till kvantitet och kvalitet war alldeles otillräcklig.

Deröfwer kan icke sägas annat än att för den betalning, som erlägges, eger man icke rätt att fordra mer, så wida man icke will erkänna sig wara nådehjon. Så länge man icke är ett sådant, bör man ju egu obestridlig rätt att behålla sina medborgerliga rättigheter oantastade.

Suru det emellertid förhåller sig med den saken stola wi så se af det efterföljande. Swarje patient skall sjelf hålla sig med sked, knif och gaffel och nödigt porsslin samt sjelf belofsa

eller förskaffa sig nödvändiga kläder, linne och skodon bäst han gitter.

Wid att taga patienterna, som de egentligen kallas, i slårskåbande, mötte mig en dyster anblick. Jag såg framför mig blinda, döfwa, puckeruggiga, halta, lama och lytta på flera sätt. Bland dem fann jag dock åtskilliga, som ännu icke alldeles förlorad, hwad menniskan bör sätta högt värde på i fysiskt och psykiskt afseende. Det hela gjorde dock på mig ett intryck som af en till hälften igenmyllad graf eller som en liten stoftwerld af atomer. Det fattades uppenbart inom anstalten en lifgifwande och sammanhållande ande.

Resultatet af mina forskningar och de intryck jag erfarit af mina fysiologiska och psykologiska studier inom anstalten har varit följande beträffande de aldraste der intagna patienters kropps- och själsbestäffhet. Den är efter mitt förmenande framfallad af:

Obotlig sjuklighet, ålderdomsbräcklighet, kroppsliga och psykiska lyten, ett med eller utan själsförwållande förfelat lif. Verkan af intagandet är i de flesta fall andelig död. Smilken som helst anledningen har varit till denna i materiellt och andeligt hänseende sorgliga fångenskap, ofta för hela lifvet, är så mycket säkert, att bakom och framför de aldra flesta bland dem ligger ett förloradt lif.

Endast ett försvinnande antal af dessa eländets barn, hos hwilka hvarje själsgrifwa ännu icke utflodnat och wälskräften ännu icke utdödt, utan endast domnat för en tid, hafwa återunnit werksamhetsmod. Gynnade af lyckliga omständigheter och medmenniskors godhetsfulla hjelp, hafwa de åter utträdt i lifwet för att uppmuntrade af arbetets lifgifwande för-måga inandas frihetens själsstreckande luft.

Några få drifwa inom anstalten något yrke, såsom skräddare, stomakare eller snickare, ett par sysselsätta sig med siske, två eller tre arbeta som dagalarlar i och utom anstalten. Men dessa äro undantag och, som sagdt, ett försvinnande antal. De kunna, lyckligt nog, i bästa fall förtjena så mycket, att de sättas i stånd till att förskaffa sig ett för dem temligen nödwändigt tillägg till anstaltens magra kost och att förse sig med nödiga kläder, skodon och linne m. m. De öfriga äro, så wida de icke hafwa huld och skydd utanför sitt fängelse, uteflutande hänwijade till anstaltens "ömma" omwårdnad.

Vi skola nu se hvori denna omvärldnad för närvarande består.

Men för att bedömma densammans rätta halt och värde torde först vara nödvändigt att taga i betraktande, huru den bör utöfvas, för att enligt mitt förmenande kunna vinna goda och förståndiga människors bifall och tillfredsställelse.

För att anstalten skall motsvara sitt ändamål gäller det först och främst att till styresman finna en dertill duglig och lämplig person. Den, som man ansörtror en så ansvarfull befattning, skall icke vara en vanlig människa, en hvardagsförmåga, han skall icke hafva hästat sina meriter från favoritystemets outransjliga brunnsbotten, derur desto värre allt för ofta framslå formliga odågor, hvarvid principen är, att befattningen är till för mannens skull, icke mannen för befattningen. Men favoritystemets riddare låta likväl någon gång sig öfverflygla af slumpen, såsom vi skola få se af ett exempel i det följande. Föreståndareplatsen är i den grad lukrativ, att en betydlig mängd sökande wid dess ledighet armåga sig fram, för att nå denna egyptiska köttgruta, och med glupsk iswer tränga sig derom, liksom hundar omkring ett fett och lockande ben. En enda kan likväl endast blifwa den lycklige.

Man äfslas dertföre i kryperi för sina beskyddare, för sina männer och wänners wänner, för alla som kunna antagas hafwa det minsta inflytande på den kongl. direktionens ledamöter, synnerligast dess ordförande. Den mäktiga direktionen tillsätter nemligen efter behag den rikt besoldade platsen.

Dertför är man färdig att för direktionen göra knäfall. På de erforderliga egenskaperna tänker ingen. Detta är bifast. Låt om och nu antaga, att den nye föreståndaren efter noggrann och opartisk pröfning af den hårdt beträngda, af födselovända pinade direktionen ändtligen blifwit antagen och installerad. Låt om och vidare antaga, att han är för platsen lämplig. Swilla egenskaper skola wi då tänka om en sådan person böra besitta, för att hafwa gjort sig värdig den kongl. direktionens välbehag och förtroende, och i hwilket tillstånd skall han i sin wärd emottaga anstalten, sådan som den nu är, med dess cirka 300 f. l. patienter.

Wid sitt inträde der skall hans häpnad bliä möta ett söndradt sambälles enformiga, tröstlösa bild. Han skall föresinna ett kaotiskt wirrar af en massa förfossade menskliga

individer, en liten stoftverld af fjeltwisla molekyler, endast sammanhållen af fysiska band. I denna massa af förflöade sinnen, hvilka ligga lifafom i winterdvala, är det hans äliggande att inblåsa en lefwande ande. Han bör hafwa uppfattat, att den mest maktpåliggande och swåraste delen af hans roll går ut på att öfwerallt och för alla wara det medlande, försonande och wälgörande element, som mildrar de olika karaktärernas sammanstötning, som jemnar kantigheterna samt stilla i frid och kärlek söker sammanbinda splittrade wiljor. Han bör outtröttligt försöka att framtränga ända till själar-nes nattfida, i hvars för wiljan nära på oåtkomliga gömslen obestämda känslor, drömmier och stämningar ännu möjligen kunna framkallas. Han bör låta individualiteten komma till sin fulla rätt.

Den samma har på denna tid i vårt fosterland des wärre blifwit betydligt underkänd. Den krymper mer och mer samman under det andliga förmynderskapets qwäswande tvåhgsok. Des funda utveckling betingas af frihetskänslan, hwilken, när den samma ide inslämmas i tomma formalitetens, tråkiga pedanteriers eller religiösa fördomars och fantastierers krusståd, i sin sannt moraliska utbildning utgör grundwillforet för en fjeltständig karakter. Det skulle blifwa alltför widlyftigt att här gifwa en fullständig definition af hwad som menas med individualitet.

Jag nödgas derfor instränka mig till att säga, att jag berunder förstår föreningen af de naturliga anlagen och temperamenten, hwilka sedan under lifwets flitande öden widare utbanas, modifieras eller ombildas genom inslytande af inre och yttre intryck samt genom luttringen i wiljans och förståndets skärself.

Det är de till hans omsorg anförtrödda waresernas individualitet, han först och främst bör studera för att kunna utöfwa en wälgörande verksamhet. Derefter bör han klassificera dem, hwarwid han måste söka utröna och taga i betraktande förherrskande temperament, olika bildningsgrad, föregående uppfostran, lefnadsätt och lefnadswanor. Detta torde säkert förefalla den loje och liknöjde tänkaren såsom nästan gränfsande till det omöjliga eller åtminstone i högsta grad inkommoderande. Det sista är sannt. Föreståndaren på en sådan anstalt får sannerligen ide ligga på latfidan och njuta de honom tillerkända fördelar under njutningen af ett dole far

niente. Han måste vara en handlingens man, som outtröttligt verkar "ohne Rast, ohne Ruh", immer zu immer zu", alltid med ett bestämdt mål i sigte. Han måste vara både fysionomiker och psykolog. Han bör hafwa studerat själslifwets framträdande i yttre former, ware sig i ansigtsuttryck eller i ord och handling. Swad hans karakter beträffar bör deri finnas förenade och utvecklade trenne temperament, nemligen det koleriska, det sangviniska och det flegmatiska, alla i harmonisk sammansmältning. Af det första betingas en sann herrskarenatur, en allt genomträngande själskraft, ett okusligt mod, af det andra hopp och förtröstan på framgång och seger, af det tredje lugn, sans, måtta och tålmod. Till dessa egenskaper fordras äfwen andra lifså wäsentliga. Han måste besitta en widsträckt praktisk människokänedom, en jernwilja i förening med en wan och öfwad blick, skärpt af en glöbade människokärleks starka synglas. Han bör icke betrakta de menfliga föremålen som wilselösa automater, hos hwilka allt sjäslif är utdödt. Han skall, om han med outtröttligt nit och sjelfförjaktelse uppoffrar sig för sitt kall, ej jällan finna, att goda, ja utmärkta egenskaper och anlag kunna hos många förslappade menniskor ännu ligga djupt fördolda i deras inre, obemärkta och missförstådda af andra. Genom dålig ledning, genom ogynnsamma omständigheter eller selgrepp hafwa de möjligen blifwit tillbalasträngda eller stenbart insöfda, så att det strängt dömande, men oerfarna eller ytliga ögat hos dessa personer icke tror sig uppå daga annat än ett tomt, hopplost och ofruktbart inre, genomträngdt af dåsigket, ödslighet och förwirring. Detta oaktadt är det ofia långt ifrån, att hos sådanka personer sjäslifwets swårslädda gnista ännu helt och hållet utflöknat eller förkolnat. Deras hjertan, känslolifwets innersta helgedom, kunna sanmanliknas med sloctnande brasor, der ännu en swag glödglimmar under askan. Men lifsåsom en mild fläkt låter ur glöden uppflamma en matt låga för att smänningom uppblössa till en wärmande eld, lifså skall det wänliga och uppmuntrande ordet wäcka till lif dessa nästan förtorkade hjertan. Det skall wäl för honom, sjäsliläkaren, i början kännas nästan hemskt att erfara, huru de förflöade warelsernas hjertan nästan förfrusit, huru de falla stelnat under lifwets köld, medan de kanske med förtwiflade ansträngningar sörgåswes kämpat mot de obarmhertiga werkligheternas ifande twång och motstånd wid försöket att gripa ett dunkelt förefwäswande ideal

och styra dit, der wänliga ljus winka genom storm och mörker. Vidare skall han wid sina dagliga besök i anstaltens stora salar förnimma qwäfsda sudar och se lidandet på ödsliga bäd-
 dar wrida sig i alla former. Försök då, du ädle man, att med mild stämma bringa hopp och förtrostan till qwalda sjä-
 lar och nya krafter till den lidande troppen. Öfwerallt inom
 anstalten är just ett rikt werksamhetsfält för en modig och
 själsstark man. Han bör tala det wänliga ordet med detta
 allwar, som vittnar om uppriktighet och nästan alltid tillwin-
 ner sig förtroende hos ej alldeles förstodade åhörare.

Nedan han sälunda i frisinnad anda och med aktning
 för individualitet och frihetskänsla i mångfaldiga riktningar
 oförtrutet utvecklar en wälgörande werksamhet, må man ide-
 tro att hans görande och låtande skall förblifwa obemärkt och
 oförbrt. Det finnes nemligen utanför anstaltens murar en
 swart liga, som otwifwelaktigt skulle spetsa öronen. Denna
 ligas werldsöfladning är sjäslös, des tro är förnuftsstridig
 bosstafstro. Hon afflyr ljuset och den fria tanken, hon är
 den moderna papismens uysödda och mycket lofwande barn.
 Det skall icke dröja länge, förrän wår ideele föreståndare får
 känna en påtrykning utifrån i form af fromma ansättelser
 och småsnåliga, gudsnåliga anmärkningar. Vidare will
 denna liga söka innästla sig i det förut friblysta området för
 att i anstaltens kafersaler låta höra sina mispljudande för-
 lofningsrop. Märkligt nog har jag oaktadt trägnat forstnün-
 gor under min wifwelse derstädes ej kunnat uppbaga några spår
 af själsförtärande grubblerier. Man skulle eljest tro, att just
 här skulle finnas en fruktbar jordmån för den religiösa fanat-
 ismen, som fått den swäfwande benämningen "läferi". Det
 är hjälarnes dunkel, som föder fanatismen.

Man skulle finna helt naturligt, att många härwarande
 arma wareser, hwilka blifwit nekade alla lifwets fröjder och
 behag, skola söka tröst och ersättning i en wisserligen grotesk
 och inskränkt, men så mycket mera enwis och intensiv öfwer-
 sinnlighet. Jag har här, desto bättre, icke sett någon swawel-
 predikant framträda, för att med en förgiftande andepuls bringa
 uppsträmda själers swaga känslösträngar att feberaktigt vi-
 brera. Jag har här varit förskonad för åsynen af något
 tillgjordt och förwridet korsdragareansigte, som med dels ho-
 tande dels fagra och lissmande ord sökt lista sig in i själsströtta
 waresers innersta hjerstaumare, för att råna deras helgonstrin.

Förföt i denna riktning hafwa hittills, mig weterligen, ej blifwit gjorda, åtminstone icke på allwar och metodiskt, men kanse sporadiskt. Orsaken dertill kan sökas dels i den lokala styrelsens indifferentism, i allt hwad själslifwet angår, dels anstaltens belägenhet i en undanskymd wrå, hwarifrån icke det minsta gny låter förnimma sig i werldslifwet. Selt annorlunda ställer sig förhållandet, när en fördomsfri och dugande förmåga kraftigt anstränger sig att inblåsa lif och anda i den till hälften murfnade samhällskroppen. Då skola nog mörkets andar wätna och gifwa ljud ifrån sig. Men är den ledande mannen, sådan som han bör vara efter min teckning, skall han, med stålhatt panna afwisa och trotsa de pseudomoralistier, hwilla söka med lösrycta bibelspråk och under en wif storpotentiats egid hölja sanningen i allt möjligt hyckleri. Hans andeligt kraftfulla natur skall göra dessa lögner om intet.

En gång kom jag till att tala i detta ämne med en af den häfdwunna sientrikanens förälbrade skötebarn och gårdwärrar. Denne, lifasom alla hans själsfränder, betraktar naturligtwis allt framåtskridande och all förbättring i de menckliga förhållandena som en stuggelse inför Gud och hela werlden. Hans inskränkta werldsåflådning tillåter honom ej att slåda utöfwer de trånga gränser, som medärfta fördomar, falska premisser och inrotade wanor uppdragit för hans onösknade blick. För honom är det förhandenwarande det tänkbart bästa, det absolut tillfredsställande. Utan att hafwa studerat eller troligen icke ens hört talas om den på sin tid mest inflytelserike filosof, Hegel, hyllar han omedwetet hegelianismen, som för allt bestående fann en tillräcklig grund för des berättigande och tilltrödde sig kunna bewisa, att det som är wore logiskt betingadt och nödwändigt. Den stackars i formaliteter förstenade gubben hade ingen aning om, att denna åsigt längesedan wandrat till de bortlagda systemens skräplammare. Min interlokutr hörde till den gamla stammen, som bland sig räknar män, hwilla äro fastfrensna i skepticism och pessimism. Skepticismen ligger hos dem på ytan, men pessimismen på djupet. Jag deremot hör långt mera, ehuru icke absolut, till opportunisterna. Jag tror nemligen att hwarje menniska, ware sig hög eller låg, af olika bildningsgrad och under olika lefnadsförhållanden, har behof af högre, andliga impulser och af ett ideal. Detta behof tror jag vara werkligt och outrotligt.

Man bör söka tillfredsställa detsamma, och med lämpa,

lälamod och fördomsfrihet kan det åtminstone till en del tillfyllstgöras, ehuru icke hos rent djuriska naturer. Men dessa äro undantag. Då jag säger att jag är opportunist, må man likväl ej tro, det jag tillhör det slags opportunister, hvilka såsom t. ex. de "ädla skaldberna", i höghäanda, swärmissa verser bejunga både förtid och nutid. Och med verklig afsty wänder jag mig bort från de pessimister, hvilka med penan likom med en lumpsamlarkrof rota i dyr, måla allt i svart och framställa allt i diaboliska former.

Den gamle stollen hade åhört mig med ett fartastift leende. Slutligen svarade han med en öfverlägsen min: "Herre, hvad ni nu apologiserat för mig, är ju endast tomt prat, hjertepjunt, som wäl kan slå an på sentimentala fruntimmerssjälar, men icke på förnuftigt och erfaret folk. Trox ni er kunna reformera sådant pad, som man sagt mig finnes på Danwiken? De få ju sin mat och taf öfwer hufwudet. Swar tror ni er för resten kunna uppleta någon man, tillräckligt exalterad för att göra ett bondförsök efter er wälwisa plan? Han är omöjlig att finna." "Jo, han kan finnas", svarade jag, "ehuru icke af andeligt starkblinda personer."

Widare inlät jag mig icke i swaromål. Det lönar sanneligen icke mödan att disputeras med ohjelpiga byråkratiska pundhufwuden.

Wisierligen får jag medgifwa, att jag här tecknat med en idealiserande hand, men det är långt ifrån mig likväl, att wilja framgyckla det tröstrika och ideala tillstånd, som endast existerar i opraktiska skalbenaturers fantasirika hjernor. Smelertid är så mycket säkert, att hwarje människa, som will uträtta något godt här i lifwet, ware sig i det lilla eller det stora, behöfwer ett mer eller mindre klart ideal, hvilket likom en wägleddande stjerua för heine utstafar den strät hon bör följa, för att allt närmare och närmare nalkas sitt verksamhetsmål. Idealet kan icke uppnås, det är sant. Öfuskomlighet widläder ju allt menfligt. Människan måste dock alltid hafwa ett rättesnöre för sina handlingar. Detta rättesnöre är idealet. Det lilla samhälle, hwarom här är fråga, utgör en obernblig och temligen ringaktad stoftwerld för sig sjelf.

Det fordras en kraftig hand för att upprycka det samman ur dess dwala. Man måste ställa stora fordringar till den man som ett så wigtigt wärt ombetros. Han behöfwer ej

wara en lärd man, och en bokmal passas absolut icke dertill. Denne vill från sin studerkammare konstruera en werld, som han ej känner till. Persona quaestionis måste framför allt vara en handlingens man. Swär skall man nu finna en sådan? Swårt torde det i sanning nog vara, men icke omöjligt. Vårt fädernesland har förut wisat sig hafwa frambragt män med utmärkt förmåga i lifnande riktning. Jag vill här endast erinra om skaparen af Manillainstitutet. Saken är den, att mannen rätteligen icke bör söka en plats, som hittills betraktats nästan mest som en sinekur, ett slags alderdomsför-
 förjning för en utlefwd gubbe. Mannen bör uppsökas och pröfwäs. Önskligt wore, att denne man, förutom ofwan antydda egenheter, äfwen så i inlandet som i utlandet, hade förwärfwat ökade praktiska insigter i sin utwalda verksamhets-
 sfer genom att besöka och studera andra, hwad ändamålet angår, med Danwikkens hospital likartade eller beslägtade anstalter. I det förra skall han, fruktar jag, hufwudsfalligast endast inhemta negativa lärdomar, i det sebnare äfwen positiva. Det finnes i Tyskland och Frankrike samt också, som jag tror, i det bigotta England förträffliga anstalter, hwilka kunna tjena honori som mönster och som ännu icke blifwit besudlade af pietismens försjoffande eller fanatiserande inslytande.

Låt om ock nu wända ock till det ifrågawarande hospitalet och se huru dermed är bestäldt.

Det har till öfwerstyrelse en direktion, naturligtwis med den oundwilkliga titeln kongl. Densamma har till ordförande öfwerståthållaren och till v. ordförande underståthållaren. Den består vidare af sex ledamöter, af hwilka polismästaren i Stockholm är hufwudsstyrelsen. Den lokala styrelsen utgöres af inspektoren eller chefen, ordningsmannen, kontorskrifwaren, som låter sig kalla kontrollör och en portwakt. Swär och en af de 10 salarne eller logementerna skötes af en städerfka. Derjemte har anstalten en pr år besoldad läkare, som likwäl ej bor der på stället, icke till förglömmandes trenne drängar och några pigor för köket, twätt och mangling m. m.

Men innan jag inlåter mig på att beskriwa anstalten, sådan som den nu skötes, tror jag först böra med några ord omtala den nuwarande inspektorens företrädare samt hans görande och låtande för de åt hans wård anförtrödda patienternas bästa och fromma.

Denne man, olycksalig i åminnelse, war en affledad un-

berofficer, en rå och brutal karl. Han hörde till dessa ömliga polis- och byråkratsjälur, som bröstande sig och pelande på det ställe, der hos wanliga menniskor hjertat plågar sitta, inom sig tänker: "Sen, ni fryp, jag är den store Allah och hassefläppen är min profet." Huru en sådan obildad karl kunnat krångla sig till denna inbringande latmanssyfta *) är fullkomligt obegripligt för de oinwigde, det hör till favoritsystemets mysterier, och ligger utom wanligt menniskoförstånds område. Jag hyllar icke det ciceronianiska ordspråket *de mortuis nil nisi bene*. Derröre will jag här sjunga ut. Han war ett prakterexemplar af en pösmunk. Dumdryg och inbilst pocade han på blind lydnad och slawist underdånighet hos sina underlydande. Hans walspråk war inspärrande eller prygel. Inspärrandet werkställdes i en mildare och en strängare form. Den mildare formen bestod i portens stängning eller s. k. portförbud, den strängare i fängsligt förwar uti enskildt rum eller halfmörkt tyffe. Förseelserna woro med hänsyn till bestraffningen graderade. Swåraste straffet äddmides för wanwördnad mot den högwigtiga storpotentaten, t. ex. om hälsningen ej war tillräckligt ödmjuk. Uraktslåten hälsning eller en swag motsägelse betraktades som majestätsförbrytelse. Bastionaden tilldelades i en slobbyggnad, dit delinquenten med wåld fördes af twenne drängar, hwilka representerade ställets exekutiva myndighet. Twänne gånger war dock denne laglöshetens otuktade utöfware nära att råta illa ut, men slapp med försträdelsen. En gång lät han genomprygla en på Danwiken intagen s. d. sanjunkare för någon storartad förseelse, möjligen en ej tillräckligt underdånig hälsning eller något dylikt. Denne, som under sin tjenstetid wäl warit wan att gifwa, men icke mottaga stryk, klagade skriftligen för öfwerståthållaren, hwilket hade till följd en warnande skrifwelse med förbud emot prygelstraffets widare användande. Men detta blef också hela resultatet af klagomålet, ehuru den anklagade här mer än wäl hade förtjent att grundligt smala på det trakamente, hwarmed han så frifostigt förplågat andra. Han förblef oförd quarsittande i orubbadt bo. I ett annat fall kom han warre deran. En af patienterna, en medelålders jurist, hade misshagat honom (ertill fordrades samerli-

*) Man påstår, att lönen är 6000 kronor. Defutom en beqwäm wåning med herrlig utfigt öfwer Salsjön och en wader trädgård, jemte åtskilliga extra förmåner.

gen icke mycket), och tycktes hafwa ådragit sig herrskarens synnerliga hat. Möjligen hade denne man, som egde bättre uppfostran och högre bildning än den imaginerade förmannen, uttalat någon för honom ej behaglig sanning. Huru som helst, så lät den barbariske mannen instänga den oqvast-skyldige i ett ufelt kysse uti den ofwan omtalade bastonadbyggnaden. Der måste den olycklige förmägte i sju (7) hela år, utan fällskap, utan böcker, utan lyselsättning. Ingen uppafsnung eller slädning bestods. Rummet eller häkans dörr war släppligt för honom tillsluten med säkert lås. Afwen fönstret, jannolikt försedt med galler, lät sig icke öppna. Till och med ekrementerna blefwo quarliggande. Man tänke sig då, huru der såg ut. Man fick der anblicken af en mikrokosmos, lika motbjudande för synen som för känsel- och lutsinnet.

Emellertid började det glunkas derom först inom anstalten, sedan utanför. Glunkandet växte till ett högre och högre ljudande rykte, tills det ändtligen besvarades af ett eko i pressen. Då kunde höga mederbörande ej längre slumra. Nattmössjan måste kastas af och en wader dag körde in genom anstaltens portar ett ekipage, hwarur utstego öfwerståhållaren och justitieombudsmannen. De låto kalla till sig inspektoren och befallde honom ledsaga sig till den affswärda hälan och öppna den samman. Blef och stälswande måste denne, nolens volens, lyda ordres. De fingo då se hela ohuggligheten. Fångnen frigafs naturligtwis genast, efter att han ensaldigt nog eller sannolikt rubbad till förståndet afflagit justitieombudsmannens tillbud att låta officiellt wid domstol wäda åtal mot den afflöjade föreståndaren. Den förörättade förklarade, att då han sjelf war jurist, wille han också sjelf föranstalta derom, och derwid lät justitieombudsmannen, märkligt nog, salen bero. Inspektoren fick några dagars arrejt på sina rum.

Den stadars frigifne uslingen lemnade den hemsta anstalten och, krossad till kropp och själ, sötte han släda sin brinnande sorg och förtwiflan i det fulla glas, deruti uppmuntrad af några wälwilliga personer, hwilka, efter hwad man påstod, woro utfända och besoldade af en wiss person, som derigenom wille lätta sitt samwete, wältra ifrån sig en tryckande skuldebörda och befria sig från ständigt hotande tuffhusdrömmar. Nämnde människowänner och tröstare söpo bostadsligen ihjäl det olyckliga offret för en nedrig, människoförgätande barbarism, och den rustiga historien öfwerlemnades till

tyfnaden och glömskan. Allmänna åklagaren hade iflädt sig nattmössjan.

Inspektoren deremot hade snart återtagit sin befattning, och i stället för att hafwa warit Vångholmskandidat fortsfor han att wara en hedersfast och respektabel man, ärad och af-tad af tanklösa medborgare ända till des han lesnadstrött och gudhängisfwen lemnade denna snöda werld, då hans bewingade ande flög bort till de "andligt sinnades" saliga boningar. Som han war en förmögen man, fick han en ståtlig begrafsning, och jag antager, att efter gammal wana tjenstförrättande presten wid hans för en djupt rörd menighet, bestående af gamla qwinfolk och barn, salwelsefullt tolfade den hädangängnes stora dygder och förtjenster som exemplariskt medborgare och rättroende kristen. *Sat sapienti.*

Lätom of nu kasta en blick på nutidens Danwiken. Som ofwan sagdt har det en kongl. direktion. Denna eger högsta och afgörande ordet i hospitalets angelägenheter. Des medlemmar äro aftningswärda män, hwilla åtnjuta ett ganska stort socialt anseende. Emellertid känna de föga till anstalten, till patienterna så godt som intet. Man kan heller icke begära det. De äro fullt upptagne af sina egna affärer. Denna kongl. direktion är endast att betrakta som en paradskytt på ett murket hus. För patienterna är den synlig, men icke kännbar, wid de s. k. mönstringarne, som företagas fyra gånger om året, då hwarje mönstring är utbasunad åtminstone ätta dagar i förwäg. Så nog är då allt inom anstalten klappadt och klart samt i fullkomlig ordning. Underståthållaren fungerar härwid som president. Mönsterherrarne genomwandra icke allt för långsamt de tio salarna, tilla litet omkring sig och kasta en flyktig blick på de till parad uppställda patienterna, hwilla snyggat upp sig efter fattigglägenhet. Hwar och en af dem, som har kirage bertill, eger då rätt att anföra klagomål. Men dessa affärdas merändels eller nästan alltid med ett anakreontiskt skämt eller ofskyldigt gyskel, som retar skrattmusklerna hos den klagandes sympatitomma olyckskamrater, eller hänwisas den klagande till inspektorens afgörande. Som det juft är mot denne klagomålen äro riktade, befinner sig alltså den klagande i en återwändsgrävd. Följden är den, att numera sällan eller aldrig någon wägar sig ut på klagomålen glans-is och att stå som ett leswande spektakel inför Gud och menniskor. Men nu nog om den

Engl. direktionen, för patienterna existerat den endast pro forma.

Låtom oß nu wända oß till den man, hwilken direktio-
nen skänkt sitt oinskränkt förtroende och på hwilken hon öf-
werslyttat hela sin makt och sitt ansvar, h. e. den nuwarande
inspektoren. Hans namn är J. L. Beckman. Han är född
1812, alltså nu 77 år gammal, har förut warit sidenwäfware
med grosshandlares kapprod och sedan något slags kamrer.
Han önskar fortfarande att kallas sälunda, i det han betrak-
tar det nästan ringaktande att tituleras rätt och slätt inspek-
tor. Tokroligt eller rättare sorglustigt har jag funnit, hwad
man förtäljt mig, huru han, som ett lyckans skötebarn, genom
en ödets lek hamnade i detta Kanaans land. Det war näm-
ligen slumpen, hwilken, likt en wälgörande fee, helt oförhap-
pandes lyfte honom upp till denna för honom alldeles främ-
mande region, öfwerwämmand af söt mjölk och honung.

Då inspektorsplatsen blifwit anslagen ledig, hade icke
mindre än femtio ansökningar blifwit ingifna af försörjnings-
hungriga själar. Bland dessa femtio befann sig öfwen be-
målde herr J. L. Beckman, då 54 år gammal och alltså icke
just så långt från älberdomens gräns.

Det är helt naturligt, att en ifrig täflan uppstod hos de
sökande, hwar och en sträfswade med alla upptänkliga medel
att i sitt anletes swett armboga sig fram till den egyptiska
köttgrutan, öfwer hwilken hufwudsfalligast dämwarande öfwer-
ståthållaren Bildt, direktionens ordförande, disponerade. Han
blef, som man wäl kan förstå, rysligt ansatt från alla håll
och kanter och blef utfatt för en ordentlig hetsjagt. Emeller-
tid kunde den beklagansvärde icke komma i walet och gwalet
för flere än trenne af de sökande, hwilka hade mäktige be-
skyddare. Denna omständighet gjorde dock gwalet så mycket
bittrare. Den ene af dessa sökande förordades af Hans Maj:t, den
andre af enkedrottningen, den tredje af dämwarande hertigen af
Östergötland, och detta med kraft och wärme. Herr öfwerståthåll-
aren befann sig onekligen i ett swårt dilemma. Då räddtes
honom af ett medlidfamt öde en wälbehöflig räddningsplanke.
Just på morgonen, den dag utnämningen borde ske, öfwerfölls
han helt plötsligt af ett häftigt illamående, antingen det nu
war i hufwudet eller i magen. Den menssliga naturens fy-
siska skröplighet kom honom här wäl till pass. Han hade
losligt förhinder och sände därför genast sin jägare till under-

ståthållaren Almqvist med anmodan till denne att fungera som ordförande wid dagens direktionsförsamling. Herr Almqvist var alldeles oförberedd på saken och aldra minst betänkt på att föreslå någon kandidat. Direktionsmedlemmarna litaså. På ordförandens fråga, om herrarne hade någon lämplig person att föreslå, svarades med en intensiv tystnad, tills slutligen en af dessa herrar upphof sin röst och föreflog herr F. L. Beckman, som var honom fördelaktigt bekant. Det war en hedersfast och respektabel man, dertill wore han förmögen, så att man icke behöfde frukta för något bråk och trassel med räkenskaperna. Dessa skäl funno åhörarne så tillfredsställande, att herr Beckman enhälligt blef wald och erhöll diplom som den wärdigaste. Reflexionerna göra sig sjelfwa. Sngen tänkte på patienterna, endast på räkenskaperna.

Alltså tillträdde herr Beckman sin nya besättning, hvilket flegde i året 1866 efter Kristi börd. Obewandrad som han war i en för honom främmande werkningskrets o. s. s. sannolikt oförmögen — han hade ju förwärfwat sin människokännedom och sin werldserfarenhet endast wid wäfstolen och sedan uppspetad på en kontorsstol framför en stum pulpet — oförmögen, säger jag, att sätta sig in i högt linkiga och för honom obekanta förhållanden, hwilka mycket wäl kunna sätta myror i hufwudet på helt annorlunda med häg, fallenhet och insigter begåfwade personer. Swad war då naturligare, än att han slog in på den gamla slentrianens begwäma stråkwäg. Räkenskaperna skötas oklanderligt med hjelp af skrifware, hwilka höra till anstaltens s. k. gratifter. Dessa uppbära ingen betalning för sitt biträde på kontoret. Mera derom framdeles. Hans möda är alltså icke stor och inskränker sig hufwudsakligen till att öfwerse kontorsarbetets ordentliga utförande. Den accessoriska hjelpen kostar honom ingenting. Räkenskapsföringen har tillwunnit honom hans höga förmäns bewägenhet och hans bröst prydes förmodligen derför med den kongl. Wasatrisjan.

Deremot befattar han sig söga annat än medelbart med patienterna. I detta asseende öfwerlemnas hela omwörden och omwårdnaden åt scularnes städerstor samt åt portwaken, som är anstaltens custos morum. Han tyckes endast se med deras ögon och höra med deras öron. Sjelf innesluter han sig i sin borg, liksom en annan Dalai-Lama.

märken är han sällan synlig för profana blickar, utom när han, numera en gammal och ströplig gubbe, nästan hvarje dag stultar af ned till ångslupsbryggan för att begifwa sig till staden, wanligen i enskilda affärer. I salarne ser man honom aldrig, undantagandes wid mönstringarna, då han följer mönsterherrarne dit upp och ställer sig såsom en waktmästare wid dörren med en pappersslunta under armen. Genfallen till den murkna atavismen och fullkomligt främmande för nutidens frihelsideer och personlighetens betydelse, hyllar han ifrigt inspärningsystemet, såsom det bästa och beqwämaste regeringsättet för upprätthållande af ordning och sedlighet. Prygelstraffet, hwilket i hans företrädares ögon war den säkraste uppfostringsmetoden, är ju förbjuden. En föregående tids öfverståthållare hade satt y för denna barbariska kraftyttring. Ett sådant förbud är likwäl nu temligen öfverflödigt. Wär gode man är icke någon barbar och tyckes icke det minsta hysa sympati för det kinesiska bamburöret. Han åtnöjer sig med inspärningsystemet, hwilket numera dock icke tillämpas på samma till ytterlighet brutala sätt som under föregångarens tid. Det utöfwas endast genom s. k. portförbud. Porten är stängd, fången eger dock rätt att röra sig ute på anstaltens gård, men friheten är honom beröfwad och han får lefwa totalt stild från bekanta och den öfriga werlden. För hwarje menniska, som icke är en komplett perukstuel, är sådan isolering nästan en andlig tortur. Zynnerhet kännbar är densamma för den, som endast utanför anstalten kan sinna arbete och förtjensl. Jag kallar detta för frihelsröfveri, ett lagstridigt förgripande på personligheten, som icke en gång har ett stenk af stöd i vår illa beröftrade försvarslöshetsstadga. För resten kunna alla patienterna på sätt och wis betraktas som fångar. Ingen tillståndes att lemna anstalten, utan att för hwarje gång begära och erhålla tillåtelse dertill på kontoret. Tillåtelsen gifwes i form af en polett, hwilken wid utträdet aslemnas till portwaken. Omnämnde olagliga polisförbud warar i regeln en eller två weckor, men utsträcket stundom till flere weckor, ja till flera år.

Ett sorgligt exempel på denna sjelfstagna egenmäktighet erbjöd mig anblicken af en något till åren kommen man. Då jag anlände till Danwikens hypofondrifsta lustgård hade han der warit inspärtrad i 9 års tid. Lefwer han ännu, har han

i cirka 13 års tid hållits afföndrad från den yttre werlden. *) Hans historia är i forthet följande. Han lär hafwa varit en temligen wälwärende affärsman, men — hur det kom sig wet jag icke — det gick så småningom utför backen för honom. Då slog han sig på krogrörelse och lär sjelf icke hafwa ratat de Guds gåfwor, hwarmed han mot kontant erkänsla undfagnade sina gäster. När han icke så sällan hade tittat för djupt i glaset, påstår man att hans lynne blef häftigt och wälsamt. Rörelsen wansköttes och det började se illa ut med affären. Han sattes under förmyndare. Förmynderskapet uppdrogs åt hans hustru, hvilken sökte att få honom in på Danwiken. Hennes ansökan blef bifallen af direktionen. Pengar blefwo erlagda och ingenting war i wägen för hans intagande, annat än hans oböjliga motsträfwighet. Wäld wägade man icke bruka, alltså måste man använda list, och hustrun wiste råd. Hon hade en särdeles god wän, som äfwen war manns wän. Denne inbjöd en dag mannen att följa med sig för att inmundiga en sexa å Naclanäs, ett bekant utwärdshus beläget ett stycke wäg bortom Danwiken. I detta Bacchi tabernakel populerade wännen så slitigt och med så öfwerströmande wälwilja med mannen, att denne slutligen förlorade sans och förstånd. Han bragtes då in i en drofka och forslades i redlöst tillstånd till hospitalet, åtföljd af sin trogne wän, som der öfwerlemnade honom till wederbörande, med begäran från hustrun att icke på något wilkor låta honom slippa ut genom porten. Denna begäran blef af lokalstyrelsen beredwilligt efterkommen. Här föreligga twenne i moraliskt hänseende högst klanderwärda fakta. Å wännens sida falskhet, en moraliskt förbömlig handling, å lokalstyrelsens sida en icke blott omoraliskt utaf äfwen lagstridig handling. Om mannen verkligen under något wredesutbrott hade förgått sig, borde styrelsen hafwa hänwisat hustrun till det rätta forum, som är polis och domstol. Styrelsen eger ingen lagstipande myndighet och är minst af allt berättigad att, twärtemot strafflagens kap. 15 § 9, beröfwa menniskor friheten. Mannen har klagat för direktionen, som åter hänwisat till inspektoren. Det är Danwikens wanliga återwändsgränd. Det föregifwes, att mannen är sinnesrubbad. Äfwen om detta wore sannt, är förfarandet olagligt. För att i så fall inspärca en person

*) Han lär likwäl nu vara utsläppt.

endast för en kortare tid eller ännu mera fåsom här måhända för lifstiden erfordras en i lag och förordning förefäst sträng och grundlig undersökning. Sådan hade här icke egt rum. Jag har ofta sett och talat med bemälda olycklige man och icke hos honom förefunnit något som tydde på sinnesrubbnig. Han uppförde sig stilla och fredligt, hade ej något på minsta sätt affräddande utseende och höll sig alltid ensam för sig sjelf. Vid tilltalan svarade han lugnt och redigt och utan att förråda någon bitterhet. Endast en gång förmärkte jag, då han sluten och dystert kastade en blick först till porten och sedan till inspektorsbyggnaden, att hos honom hatet guistrade fram ur tankens fängelse genom ögats dörr. Detta kunde jag icke förtänka honom. Jag är färdig att med Alexander Dumas d. ä. säga, det hämndkänslan för en liden härresande oförrätt är hos menniskan obetwingslig och, jag vågar säga det, nästan berättigad.

Inspärningsmanien gränisar nästan till wanwett. Således anser sig styrelsen befogad att sjelfrådigt bestraffa sådana förseelser, som någon patient begär utanför anstalten och hvar med styrelsen alldeles ingenting har att sassa. Icke nog dermed. Om den skyldige genom polisens försorg blifwit dömd böter och försonat dem med fängelse, dömes han ändock af styrelsen en extrajudiciell bestraffning i form af inspärning. En person, som jag känner, blef sålunda dömd 13 (tretton) veckors arrest efter sin återkomst, sedan han med 4 a 5 dagars fängelse redan försonat honom dömda böter. Detta är barockt, det är ett godtycke, stämplat med oförflämnd förmåtenhet. I sammanhang med nämnde mani står det williga öra, som lånas åt squaller och angifwelser, de må nu komma från portwalten eller städerstorna eller hvilken annan som helst. I den vägen går det till och med så långt, att jag med egna öron hört ordningsmannen yttra till en person, att den som icke angaf en honom weterligen af annan person begången förseelse gjorde sig sjelf likafå skyldig som den selande. Jag är nästan säker på, att dessa ord varit i såd förran de kommit i påse. Kontoret är också det lokala squallrets hufwudsäte. Det är naturligt, att en sådan allmänt känd åsigt skall verka demoraliserande. Det finnes desto wärre inom anstalten flera swaga och kryppande själar, betjentnaturer med drängkänslor, hvilka genom squaller och angifweri söka att ställa sig in hos sina höga herrar. Sammanhållning bland patien-

terna är derföre nästan omöjlig. Endast ett undantag gifwes. Jag har förut ontalat, att gratister äro skrifwarebiträden på kontoret. Med gratister menas de patienter, som icke betala för sig. De äro qwarleswor från den tid Danwiken betraktades som en fattigwårdsinrättning. Förutom kost och logis erhålla de desutom kläder, linne och skodon. Egentligen äro de helt simpelt fattighjon. Några af dem blefwo intagna som pojkar och hafwa i hospitalet inhöstat sin smula uppfostran och lärdom. De sjsjelsättas nu som skrifwarebiträden och sändas derjemte ut i åtskilliga ärenden m. m. De äro moriska herrar, anse sig som kontorsherrar tillhöra anstaltens styrelse och blika som sådana ned på de stadens betalande. De utbela äfwan poletter till hwarandra, så widt de öfwerhuswod behöfwa sådana, ty de äro goda wänner och bröder så wäl med portwacken som med hans madam. Dessa äro de enda, mellan hwilka någon sammanhållning eger rum, och bilda tillsammans ett litet kotteri och tillika ett squallerkollegium, hwilket icke bringar dem i ogunst hos styrelsen, men gör dem till en skräk för andra, till och med för de eljest just icke bortkomna städerforna.

En annan sak att anmärka mot den wälwise inspektorens regeringssystem är hans swaghet för jemlikhetsprincipen. Alla patienterna äro inlogerade i salarne huller om huller utan någon klassifikation och utan hänsyn till olika personligheter. Alla behandlas lika, hwilket gör det omöjligt att bland dem utbilda en föräblande anda, då den råa luren och fjollige halfidioten anses och anse sig fullkomligt lika med dem, som i moraliskt hänseende och i bildning stå wida öfwer dem. Den styrelsen förstod att utmärka de bildade och beleswade samt moraliskt mer eller mindre oklanderliga, skulle desse sannolikt respekteras af den stora hopen och genom sitt exempel verka till nyttig efterföljd. Smellertid wore det spildt möda att tala om och hoppas på någon förändring till bättre under den nuwarande föreståndaren. Han är för gammal och alltför fastgrodd i det uråldriga systemet, för att ens i sitt huswoud få in ett nytt. Man kan endast tillropa den lefnadsströtte mannen ett par wöbiscum. Desså lär han, mått aj år, ännu draga sig tillbaka och, när detta skrifwes, kanske gjort det. Wäl är han icke berättigad till pension, men han är en wälbergad man och den kongl. direktionen har ansett sig besogad att som belöning för hans förtjenster skänka honom ett jord-

stude i en natursfön trakt, der han kan låta uppföra en treflig hydda och efter ett mödosamt lif tillbringa sina återstående dagar i ett otium eum dignitate.

Öfriga medlemmar af den lokala styrelsen äro, som förut nämnt, ordningsmannen, hvars namn är E. B. Beckman, f. d. handlande och broder till inspektoren samt kontorskrifwaren, hvars namn är E. C. A. Nyman, f. d. mejeribokhållare, och portwaktien. De tvenne förnämnde hafwa hvar och en sitt trefliga boningshus med en dertill hörande liten wacker trädgård.

Ordningsmannen har till sitt bestyr den ekonomiska om sorgen såväl om patienterna som om byggnaderna m. m. Att han är broder till inspektoren torde förtjena en ogillande anmärkning, enär den ene på sätt och wis skall kontrollera den andre. Han är för resten en hederlig och beskedlig karl och tror oryggligt på sin broders maktfullkomlighet och ofelbarhet. Vidare är intet att säga om honom, ware sig godt eller ondt.

Kontorskrifwaren synes också wara en hederlig och beskedlig karl. Han föll ned liksom från höjden, man känner icke hwarifrån. Endast så mycket wet man, att han förut varit anställd wid ett mejeri. Han har fått den förnämde titeln af kontrollör, emedan det åligger honom att kontrollera de prestanda, hvilka skola utgöras af de Danwits hospital underlydande hemman. Han tros wara beständ till nuvarande inspektorens efterträdare, hvilket bestyrkes deraf, att han i händelse af förfall å inspektorens sida, ware sig till följd af sjukdom eller bortresa, alltid tillförordnas att fungera i dennes ställe och ifrådes hans maktfullkomlighet. Swilka meriter, som gjort honom förtjent af en sådan utnärkelse, äro helt och hållet okända för de oinwige. Det hör sannolikt till saworithystemets mysterier. Såsom tillförordnad tyckes han mekaniskt följa den gamla slentrianens hjulspår. För öfrigt äro inspektorens, ordningsmannens och kontorskrifwarens funktioner så sanmanblandade, att man med säkerhet endast wet, att inspektoren swagt representerar skällets spiritus rektor.

Nu komma wi till portwaktien. Denne är en betydande personage, och man kan tydligt märka af hans min, tal och åtbörder, att han sjelf har medwetande af sin wigt. Han är en affigkommen handlande, som i fordna dagar lefwat för stort, slugt för högt, men plörsaligen fallit ned i en portwaktis ringa skepelse. Dersöre hafwa stormansfantasierna ändock icke

utdrifwits ur hans hufwud. Det få de stadars patienterna nog janna. Mot dem spelar han ännu stormatador. Han ingifwer till och med inspektoren en wisf respekt. Såsom anstaltens detektiva polis och så att säga custos morum. Wid angifwelser gälla hans ord som ett evangelium. Deremot gifwes ingen appell. Därfå betraktas han af patienterna som en samstyldig bufe. Bland annat har han till åliggande att visitera hwarje hemkommande patient, äfwen som besökande. Detta förorsakar ofta stort obehag. Hans påfänningar äro sannerligen icke milda. Han förstår att, när sådant faller honom in, med werkliga grabbatag klämma till wederbörandes kroppsbelar, äfwen de ömtåligaste. Att klaga deröfwer tjenar till intet. Det har likwäl någon gång händt, att en portförbuden patient dristat sig till att anföra klagomål med så kraftiga skäl, att inspektoren icke kunnat finna skydd inom sina portwaktförskansningar. Men: hellre, än att gifwa den ofelbare portwakten en defonfityr, lemnar då inspektoren åt den dömda ängslsluspoletter, för att sjöledes fara till och ifrån Danwiken. Mesta porttraslet föränledes af förbudet att införa något slags spirituosa, till och med win och öl. Detta förbud är enligt min mening plus qu'une faute, c'est une bétiise, ett onödigt wäld på den personliga friheten. Ty de allra flesta patienterna äro sådana slackare, att spirituosa äro för dem oåtkomliga på grund af total ebb i kassan, då deremot de bemedlade med största lätthet kunna sjöledes förskaffa sig sådana.

Och härmed säger jag farwål till det nuwarande Danwiks hospitalts samtliga styrelsemän, i det jag ödmjukast frågar en upplyst och opartiiff allmänhet, om de äro på sin riktiga plats, i det jag fullt och fast tror, att en sådan anstalt kan inrättas så, att den någorlunda motswarar sitt ändamål, hwilket ju är, så säges det åtminstone, att den skall wara en asyl för ålderfligna eller hjulkiga personer eller sådana, som befinna sig i en nästan hopplös ställning, der dessa för en billig penning kunna se sig betryggade för framtiden eller till det för dem bättre tider wisa sig och under tiden lefwa lugnt och lyckligt.

Wäl kan man, betraktande anstalten sådan som den nu är, utropa: *quousque tandem?* En grundlig reform är nödwändig.

Danwils hospital får icke betraktas som en korrektions- eller straffanstalt. Icke heller får det ställas i samma kategori som anstalter för wanwärdade barn. Dertill är det icke legitimeradt. Swar och en der intagen eger owillkorligen samma fri- och rättigheter, som lagen tillkänner hwarje annan skuld- fri swenssk medborgare. Förgår han sig på något sätt mot gällande lag och förordningar, kan han endast ställas till ansvar inför wederbörlig polis eller domstol. Swarken direktio- nen eller styrelsen eger rätt att därför straffa honom och allra- minst att beröfwa honom friheten, detta hwarje menniskas högsta goda, sjelfwa och lifsluft. Med flit har jag därför citerat vår strafflags 15 kap. 9 §. Des ord äro tydliga och klara, de kunna icke missförstås eller förvrängas. Icke så att förstå, att jag skulle härmed wilja yrta ansvar å wederbö- rande för lagstridigt förfarande, ty denna lagstridighet grundar sig ju på gammal slentrian och har numera blifwit ett slags häfd. Men så mycket torde man kunna fordra, som att detta maktmissbruk totalt afskaffas och utryckes med roten. Det enda bestraffningsmedel, som wederbörande lagenligt eger att begagna, består i att utan vidare utskrifwa hwarje owesterrätt- lig person. En utgällring är för närvarande särdeles be- höflig.

Nu hör jag någon snusfornuftig person inwända: "Men det måste wäl finnas någon fastställd ordning!" Ja wisser- ligen måste der finnas en wisj ordning, till och med ordnings- stadgar, gällande så wäl för styrelsen som för patienterna. Sådana finnas icke nu, utan allt ordnas och är beroende af despotiskt godtycke, men de böra affattas så, att de icke göra intrång på den personliga frihetens områden, som endast bör begränsas af moral och anständighetshänsyn.

Swad läkarewården angår, har jag ingen erfarenhet af des besaffenhets. Jag wet endast, att patienterna allmänt klaga öfwer de läkemedel, hwilka af ekonomiska skal tillagas på stället.

I det jag härmed afflutar denna min lilla skrift, kan jag icke underlåta uttala som min innerliga öfwertygelse, att Danwils hospital, för att motswara sät ändamål, från öfwerst till nedest tarfwar en grundlig reform, en total på- nyttfödelse.